

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 24.7.2012.
COM(2012) 405 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

2011. gada ziņojums par Stabilitātes instrumentu

{SWD(2012) 225 final}

SATURS

1.	Ievads	3
2.	Stabilitātes instrumenta struktūra	3
3.	Stabilitātes instrumenta īstenošana	4
4.	Pārskats par SI 2007.–2011. gadā	5
5.	SI 2011. gadā – vispārīgs raksturojums	6
6.	Reaģēšana krīzes vai iespējamās krīzes situācijā (SI regulas 3. pants).....	7
6.1.	Kā SI ir reaģējis uz krīzes situācijām 2011. gadā?.....	7
6.2.	Kas piedalās SI pasākumos reaģēšanai krīzes situācijās?	9
7.	Palīdzība stabilas sadarbības apstākļos (SI regulas 4. pants).....	10
7.1.	Draudi drošībai un drošumam (SI regulas 4. panta 1. punkts).....	10
7.2.	Riska mazināšana saistībā ar ķīmiskiem, bioloģiskiem, radioloģiskiem un kodolmateriāliem (CBRN) (SI regulas 4. panta 2. punkts).....	12
7.3.	Pirmskrīzes un pēckrīzes kapacitātes veidošana (SI regulas 4. panta 3. punkts).....	13
8.	Secinājums	15

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

2011. gada ziņojums par Stabilitātes instrumentu

1. IEVADS

Šis piektais gada ziņojums ir iesniegts Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai atbilstoši ziņošanas prasībai, kas noteikta 23. pantā Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. novembra Regulā (EK) Nr. 1717/2006, ar ko izveido Stabilitātes instrumentu¹.

Stabilitātes instruments (SI) ir svarīgs politikas instruments, kas pakļauts augstajai pārstāvei un priekšsēdētāja vietniecei, dodot iespēju mērķtiecīgi novirzīt līdzekļus ES vispusīgās pieejas īstenošanā attiecībā uz krīžu un drošības apdraudējumu novēršanu, risināšanu un seku mazināšanu visā pasaulē. Šajā ziņojumā ir sniegts pārskats par to, kā SI ir izmantots 2011. gadā.

Šo ziņojumu papildina divi Komisijas dienestu darba dokumenti, kuros vispusīgi un sīki sniegta atjaunināta informācija par to, kā kopumā īstenoti i) 2011. gadā sāktie un/vai turpinātie neatliekamie SI pasākumi reaģēšanai krīzes situācijās un ii) SI ilgtermiņa programmas.

Šajā ziņojumā aprakstītos SI pasākumus veic plašs īstenošanas struktūru loks, tostarp ANO aģentūras, citas starptautiskas un reģionālas iestādes, ES dalībvalstu struktūras, NVO un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

2. STABILITĀTES INSTRUMENTA STRUKTŪRA

SI ir viens no svarīgākajiem ārējās palīdzības instrumentiem, kas Eiropas Savienībai dod iespēju uzņemties vadošo lomu, palīdzot novērst reālu vai iespējamu krīžu gadījumus un reaģēt uz tiem visā pasaulē.

Kā īsi skaidrots turpmāk, SI regulas 3. un 4. pantā ir noteikti darbību veidi, kuriem var izmantot šo instrumentu.

Regulas **3. pantā** paredzēts “atbalsts, ko sniedz krīzes vai iespējamās krīzes situācijā”. Tas var ietvert reaģēšanu uz nopietnām politiskām un konfliktu situācijām, smagām dabas katastrofām un dažreiz uz abu šo gadījumu sarežģītu apvienojumu. Ja paveras iespējas krīžu novēršanai, atrisināšanai vai to seku mazināšanai, šādu SI palīdzību sniedz *ārkārtas palīdzības pasākumu*² veidā, ko izmanto tikai gadījumos, kad nevar pietiekami ātri vai

¹ OV L 327, 24.11.2006., 1. lpp.

² Maksimālais ilgums 18 mēneši, ar paātrinātām pieņemšanas un īstenošanas procedūrām attiecībā uz programmām, kuru budžets nepārsniedz 20 miljonus euro, kā noteikts Padomes 2002. gada 25. jūnija Regulā (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienu vispārējam budžetam, ievērojot grozījumus (Finanšu regula), un Komisijas 2002. gada 23. decembra Regulā (EK, Euratom) Nr. 2342/2002, ar ko paredz Finanšu regulas īstenošanas kārtību (Īstenošanas kārtība).

pienācīgi izmantot parastos ārējās palīdzības instrumentus³. Pēc šiem reaģēšanas pasākumiem dažos gadījumos tiek īstenotas *pagaidu reaģēšanas programmas*⁴.

SI pasākumi bieži papildina ES humāno palīdzību, un līdztekus instruments nodrošina arī būtisku ieguldījumu “palīdzības sniegšanas, atjaunošanas un attīstības sasaistes”⁵ pieejā. Turklāt SI pasākumi var papildināt ES KDAP⁶ operācijas un citus pasākumus un nodrošināt būtisku papildu ieguldījumu ES vispusīgajā pieejā reaģēšanai krīzes situācijās.

SI reaģēšanas pasākumi papildina parastos palīdzības instrumentus, kuri savas darbības jomas, stratēģiskās plānošanas un programmu plānošanas ciklu dēļ bieži vien nav piemēroti reaģēšanai krīzes vai iespējamās krīzes situācijā. Būtiska ES ārējās darbības instrumentu kopuma priekšrocība ir tā, ka šo instrumentu klāsts ir tik plašs, tādējādi dodot Savienībai iespēju dažādajās situācijās piedāvāt piemērotus risinājumus.

Dažādu mazāka apmēra SI pasākumus reaģēšanai krīzes situācijās finansē, izmantojot ar finansēšanas lēmumu izveidotu mehānismu, kas dod Eiropas Savienībai iespēju ātri un elastīgi nodrošināt SI atbalstu dažādiem pasākumu veidiem, ja pasākuma budžets nepārsniedz 2 miljonus euro. Šis mehānisms ir SI Politisko konsultāciju, tehniskās palīdzības, starpniecības un samierināšanas un citu palīdzības jomu mehānisms krīžu skartām trešām valstīm (*PAMF*).

SI regulas **4. pantā** paredzēts šā instrumenta plānojams komponents, kas aptver ilgāka termiņa SI programmas trijās galvenajās jomās:

- draudi drošībai un drošumam starpreģionu kontekstā (4. panta 1. punkts);
- riska mazināšana saistībā ar ķīmiskiem, bioloģiskiem, radioloģiskiem un kodolmateriāliem (*CBRN*) (4. panta 2. punkts);
- pirmskrīzes un pēckrīzes kapacitātes veidošana (4. panta 3. punkts)⁷.

3. STABILITĀTES INSTRUMENTA ĪSTENOŠANA

Ņemot vērā Lisabonas līguma stāšanos spēkā, 2011. gadā izveidoja Ārpolitikas instrumentu dienestu (*FPI*), kas ir jauns Komisijas dienests, kurš darbojas paralēli arī jaunizveidotajam Eiropas Ārējās darbības dienestam (*EĀDD*), kas ir funkcionāli autonoma Savienības struktūra⁸. Abi dienesti ir pakļauti augstajai pārstāvei un priekšsēdētāja vietnieci Ketrinai Eštonei, kura *FPI* vada savā Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieces statusā.

³ Pirmspievienošanās palīdzības instruments (PPI), Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instruments (EKPI), Attīstības sadarbības instruments (ASI), Eiropas Attīstības fonds (EAF), Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (*EIDHR*) u.c.

⁴ Programmas, kuru pamatā ir “ārkārtas palīdzības pasākumi” un kuru mērķis ir radīt apstākļus ES sadarbības politikas īstenošanai. To ilgums var būt lielāks, taču to pieņemšana arī prasa vairāk laika, jo lēmumu pieņemšanas process, ieskaitot komiteju procedūru, ir ilgāks.

⁵ PSAAS.

⁶ (ES) Kopējā drošības un aizsardzības politika.

⁷ Dēvēta arī par SI “Miera veidošanas partnerību” (*PbP*).

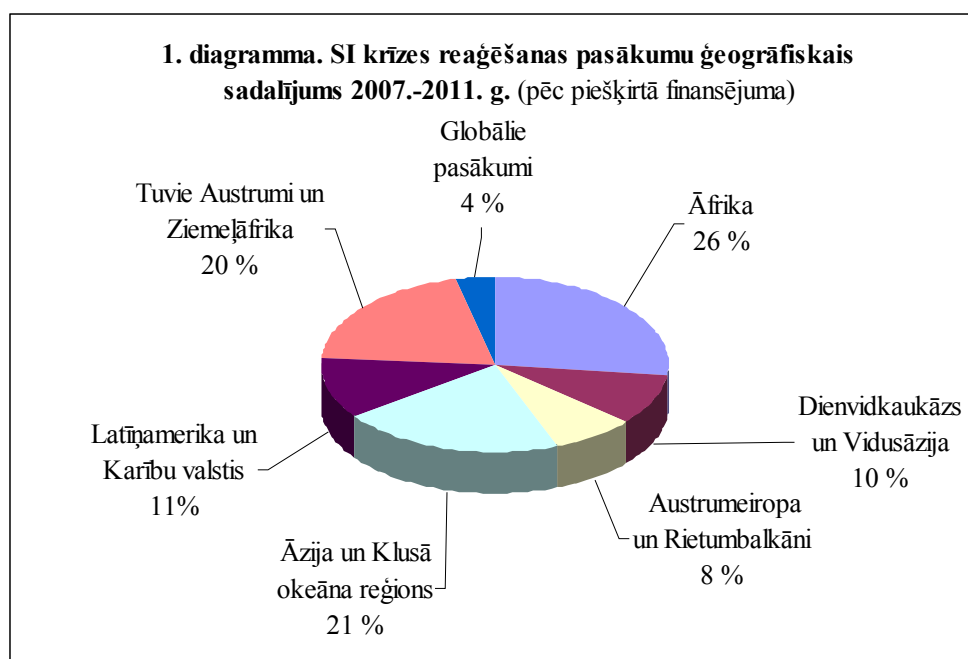
⁸ Padomes 2010. gada 26. jūlija Lēmums 2010/427/ES, ar ko nosaka Eiropas Ārējās darbības dienesta organizatorisko struktūru un darbību, OV L 201.

Lēmuma par EĀDD izveidi 9. pantā ir noteikts, ka par Savienības ārējās sadarbības pārvaldību atbild Komisija, bet vispārēju politisku koordināciju ārējās palīdzības instrumentiem, tostarp SI, nodrošina augstais pārstāvis. Tādējādi EĀDD nodrošina politisko ievirzi Stabilitātes instrumentam 3. panta jomā un pie pasākumu sagatavošanas strādā kopā ar *FPI*, kas atbild par pieņemto pasākumu īstenošanu. EĀDD arī nodrošina stratēģisko plānošanu 4. panta jomā, izmantojot stratēģijas dokumentus un daudzgadu indikatīvās programmas. Attiecīgos gada rīcības plānus (GRP) nosaka un izpilda *DEVCO* ĢD⁹ (4. panta 1. un 2. punkta jomā) un *FPI* (4. panta 3. punkta jomā). Strādājot tandēmā 4. panta 1. un 2. punkta jomā, EĀDD un *DEVCO* ĢD vienojas par pasākumiem saistībā ar dažādiem drošības apdraudējumiem un citiem pasaules līmeņa jautājumiem, papildinot citus pasākumus, kuri tiek īstenoti saskaņā ar ES ģeogrāfiskajiem instrumentiem.

4. PĀRSKATS PAR SI 2007.–2011. GADĀ

Tagad, kad pagājuši pieci gadi kopš tā izveides, SI ir pierādījis sevi kā ES instrumentu, kas dod iespēju reaģēt uz konfliktiem un krīzes situācijām visā pasaulē, veikt pasākumus drošības apdraudējumu gadījumos valstu un reģionālā līmenī un veidot kapacitāti reaģēšanai uz krīzes situācijām un konfliktu novēršanai.

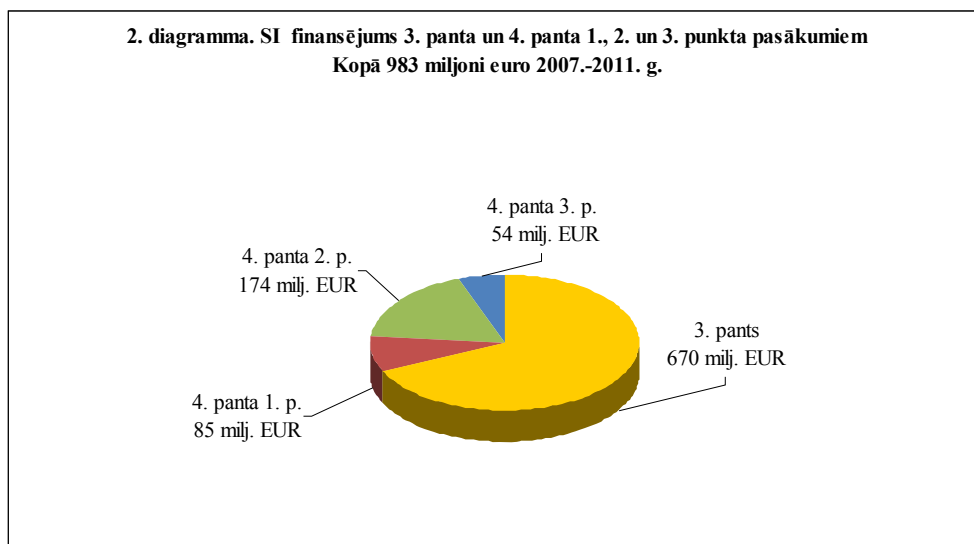
2007.–2011. gadā, izmantojot SI komponentu reaģēšanai krīzes situācijās īstermiņā, **203 krīzes pasākumiem visā pasaulē ir piešķirti 670 miljoni euro**. Finansējuma ģeogrāfiskais sadalījums 2007.–2011. gadā ir attēlots 1. diagrammā.

2. diagrammā redzams, kā finansējums šajā periodā bija sadalīts pasākumiem reaģēšanai krīzes situācijās (3. pants) un ilgtermiņa programmām (4. pants).

⁹ Attīstības un sadarbības ģenerāldirektorāts – *EuropeAid* (Eiropas Komisija).

2. diagramma. SI finansējums 3. panta un 4. panta 1., 2. un 3. punkta pasākumiem
Kopā 983 miljoni euro 2007.-2011. g.

5. SI 2011. GADĀ – VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS

SI 2011. gadā pieejamais un pilnībā asignētais budžets **282 miljonu euro** apmērā¹⁰ (pieaugums par gandrīz 15 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu) tika sadalīts šādi:

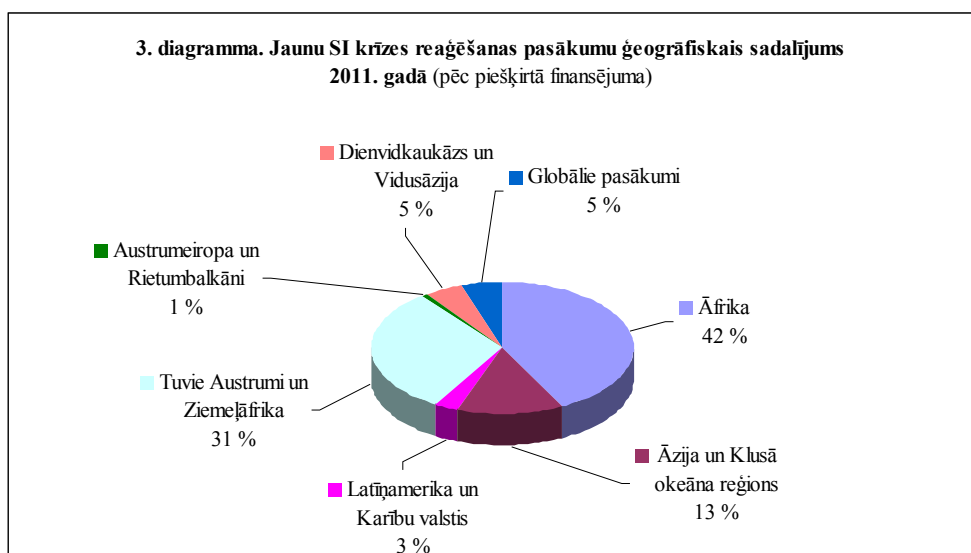
- 188 miljoni euro atbalstam krīzes vai iespējamās krīzes situācijā, kas atbilst palielinājumam 43 % apmērā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu;
- 30 miljoni euro reaģēšanai uz starpreģionāliem apdraudējumiem;
- 49 miljoni euro *CBRN* risku mazināšanai; un
- 15 miljoni euro¹¹ pirmskrīzes un pēckrīzes kapacitātes veidošanai.

Ar Politikas un drošības komitejai regulāri iesniegtām piezīmēm Padome tika pastāvīgi informēta par jaunu reaģēšanas pasākumu plānošanu saskaņā ar 3. pantu un jaunākajām norisēm pasākumu īstenošanā. SI demokrātiskās kontroles ietvaros izveidotā Eiropas Parlamenta Ārlietu komitejas Konfliktu, drošības un attīstības darba grupa sarīkoja piecas sanāksmes ar Komisijas un EĀDD pārstāvjiem.

¹⁰ Skatīt Komisijas dienestu II darba dokumentu *Instrument for Stability: Overview 2011 commitments and payments*, kas pievienots šā ziņojuma pielikumā.

¹¹ Ieskaitot Eiropas Parlamenta piešķirumu 1 miljona euro apmērā izmēģinājuma projektam “Programma NVO vadītiem miera veidošanas pasākumiem”.

3. diagramma. Jaunu SI krīzes reaģēšanas pasākumu ģeogrāfiskais sadalījums 2011. gadā (pēc piešķirtā finansējuma)

Attiecībā uz ģeogrāfisko sadalījumu 3. diagrammā redzams, ka dažādas krīzes situācijas Subsahāras Āfrikā 2011. gadā prasīja lielu SI finansējumu būtisku stabilizācijas pasākumu atbalstam. Turklāt procentuāli ļoti ievērojami palielinājās SI finansējums, kas 2011. gadā tika piešķirts Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionam, ko noteica Arābu pavasara notikumi. ES stingro apņemšanos atbalstīt Vidusjūras dienvidu reģionu, ievērojot augstās pārstāves un Komisijas 2011. gada 8. marta kopīgo paziņojumu *Partnerattiecības demokrātijai un kopīgam uzplaukumam ar Vidusjūras dienvidu reģionu*, atspoguļo arī plānotais līdzekļu pārvedums no SI kopējā budžeta uz Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu (EKPI) 60 miljonu euro apmērā 2012. gadā un 70 miljonu euro apmērā 2013. gadā.

Kaut arī vairākos citos reģionos 2011. gadā tika sākts mazāk SI pasākumu, daudzi šajos reģionos 2010. gadā sāktie pasākumi turpinājās arī 2011. gadā. Attiecībā uz SI ilgtermiņa programmām 2011. gadā beidzās laikposms, kurā bija spēkā 2007.–2011. gada SI stratēģijas dokuments un divas tam pievienotās daudzgadu indikatīvās programmas, kuras attiecās uz 2007.–2008. gadu un 2009.–2011. gadu.

Konkrēti 2011. gada SI projektu piemēri ir sniegti nākamajās divās iedaļās.

6. REAĢĒŠANA KRĪZES VAI IESPĒJAMAS KRĪZES SITUĀCIJĀ (SI REGULAS 3. PANTS)

6.1. Kā SI ir reaģējis uz krīzes situācijām 2011. gadā?

Pilnīga informācija par visiem SI pasākumiem, kas tika īstenoti 2011. gadā, ir sniegta šim gada ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu I darba dokumentā. Ieskatu par 2011. gadā veiktajām darbībām sniedz turpmāk minētie pasākumi, kas atspoguļo SI plašo piemērošanas jomu un to krīžu daudzveidību, kuras visā pasaulē tika risinātas ar šā instrumenta palīdzību.

- **“Arābu pavasarī”** papildus tiešam atbalstam mierīgu vēlēšanu rīkošanai uzsvars tika likts uz pilsoniskās sabiedrības aktīvu iesaisti pārejas procesos (**Tunisijā, Ēģiptē un Lībijā**), tostarp īpaši pievēršoties sieviešu lomas atbalstam. Nemierīgā situācija Jemenā lika atcelt īstenojamus pasākumus, kuros piedalījās valsts tiesībaizsardzības struktūras, taču tika turpināti citi pasākumi, kas vērsti uz pilsoniskās sabiedrības ietekmes nostiprināšanu.

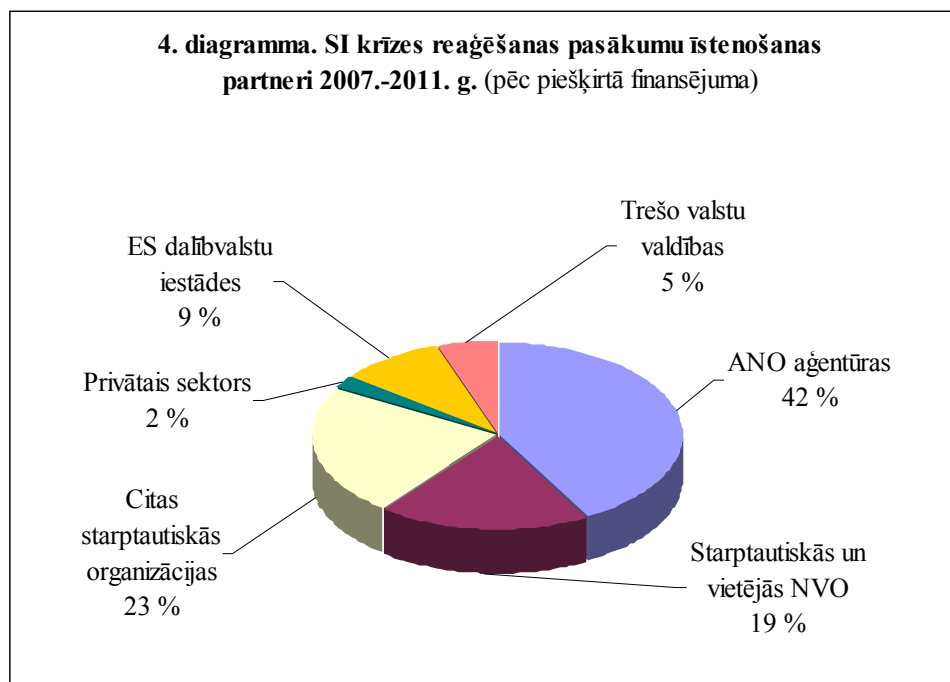
- Būtisks atbalsts tika sniegts **palestīniešiem**, cita starpā piešķirot ievērojamas īres maksas subsīdijas, lai palīdzētu novērst jauna konflikta izcelšanos palestīniešu bēgļu nometnēs **Libānā**, tādējādi mazinot eskalācijas risku un domino efekta iespēju jau tā nestabilajā gaisotnē, kāda valda Tuvajos Austrumos un Vidusjūras reģionā vispār. Tika sākts īstenot ārkārtas sociālekonomiskās stabilizācijas atbalsta pasākumus **Gazas joslā** ar mērķi veicināt darbavietu izveidi un uzlabot ūdensapgādi. Tika pieņemts lēmums modernizēt **Keremšalomas** robežšķērsošanas punktu, lai atvieglotu preču plūsmu starp Izraēlu un Gazas joslu.
- Saistībā ar samierināšanu un tiesiskumu pārejas posmā **Libānā** tika piešķirts finansējums īpašajam tribunālam, kas izmeklē bijušā premjerministra Hariri slepkavības apstākļus.
- Apjomīgu palīdzību prasīja 2011. gada sausuma krīze **Āfrikas Raga** valstīs. Papildinot Eiropas Savienības un citus humānās palīdzības pasākumus, SI deva iespēju sākt atjaunošanas pasākumu ar mērķi palīdzēt atjaunot lauksaimniecības nozares tirgus un ražošanas jaudas **Etiopijā**. Tā kā sausums ietekmēja arī drošībspēku un politiskās varas samēru **Somālijā**, tika finansēti atmīnēšanas un saistītie pasākumi, lai bruģētu ceļu uz seku likvidēšanu un atjaunošanas darbiem Mogadišo un citās līdz šim nepieejamās valsts daļās.
- Papildu atbalsts tika sniegts ES vispusīgajai pieejai cīņā ar pirātismu Āfrikas Raga piekrastē, finansējot ES un *UNODC* programmas **ar pirātismu saistītās tiesvedības atbalstam**. Šā atbalsta sniegšana arī nostiprināja ES pozīciju sarunās par nodošanas nolīgumiem ar reģiona valstīm, kas bija būtiski, lai izdotos ES KDAP ietvaros rīkotā jūras spēku operācija “Atalanta” pirātisma apkarošanai.
- **Jaunizveidotajai Dienvidsudānas valstij** tika sniegta palīdzība, lai novērstu Sudānas un Dienvidsudānas vietējos un starpvalstu stabilitātes apdraudējumus, galvenokārt abu valstu kopējās robežas apkaimē.
- Instrumentu turklāt izmantoja saistībā ar politiskajām norisēm un politiskās/drošībspēku varas samēra izmaiņām. Kā piemērus var minēt programmas **Kotdivuārā** jaunās Uatara valdības un neseno vēlēšanu atbalstam, kā arī atbalstu drošības sektora reformai **Kongo Demokrātiskajā Republikā**.
- **Nigērijā** Nigēras upes deltas reģionā tika sākta programma, lai atbalstītu **bijušo kaujinieku reintegrāciju** un tādējādi veicinātu stabilitāti.
- Ievērojams ieguldījums tika dots ES **Sāhelas stratēģijas** atbalsta pasākumiem, ieskaitot palīdzību ienākumu un darbavietu radīšanai paredzētu pasākumu izveidei.
- Tika sākti vairāki pasākumi ar mērķi mazināt pieaugošo saspīlējumu starp iedzīvotāju grupām, ja tas draudēja izvērsties starpvalstu konfliktā. Viena no šā veida programmām ietvēra pasākumus saspīlējuma mazināšanai starp kirgīziem un uzbekiem **Fergānas ielejā** Vidusāzijā, bet citas programmas mērķis bija uzlabot **haitiešu un vietējās dominikāņu kopienas** attiecības Dominikānas Republikā.
- Tika veikti vairāki pasākumi, lai sniegtu nepieciešamo **vēlēšanu atbalstu Haiti, Kazahstānā un Baltkrievijā**, savukārt **Afganistānā** ar SI atbalstīja Neatkarīgo vēlēšanu komisiju, lai pilnveidotu un nostiprinātu spējas rīkot turpmākās vēlēšanas.

- **Kolumbijā** tika izveidots projekts, lai atbalstītu **taisnības, tiesiskuma un samierināšanas** procesa izveidi nolūkā risināt nolaupīšanu un piespiedu pazušanu jautājumu.

6.2. Kas piedalās SI pasākumos reaģēšanai krīzes situācijās?

SI pasākumus reaģēšanai krīzes situācijās sagatavo ciešā sadarbībā ar dažādiem partneriem – pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, valsts pārvaldes iestādēm, ES dalībvalstīm, ES iestādēm, trešām valstīm un citiem partneriem. Svarīga nozīme ir ES delegācijām, kas nodrošina agrīnu brīdināšanu un izstrādā reaģēšanas pasākumu koncepciju un variantus. 2011. gadā vairums jauno pasākumu tika “pastarpināti deleģēti”¹² vietējai īstenošanai ES delegācijās, kurām ir izpratne par vietējām vajadzībām, kas ir pasākumu sekmīgas ieviešanas atslēga. Tas dod iespēju raiti apspriest līgumu noslēgšanu ar īstenošanas iestādēm un uzraudzīt šo bieži vien jutīgo projektu īstenošanu no neliela attāluma. Tādējādi ES delegācijas bija atbildīgas par 85 % no SI 2011. gada saistību apropriācijām un 82 % maksājumu apropriāciju.

ES delegācijām, kurām ir īpaši liela darba slodze saistībā ar SI programmām, joprojām palīdz šo uzdevumu veikšanai pieņemti darbinieki, ko finansē no SI administratīvā atbalsta budžeta. ES delegācijās uz vietas strādājošo SI darbinieku skaits ir palicis praktiski nemainīgs, proti, ir 21 darbinieks: 7 krīzes reaģēšanas reģionālie plānotāji palīdz galvenajai mītnei efektīvu pasākumu noteikšanā un 14 SI projektu vadītāji strādā delegācijās, kurām ir jāpārvalda ievērojams un/vai sarežģīts SI pasākumu portfelis.

4. diagrammā sniegts pārskats par SI īstenošanas partneriem attiecībā uz pasākumiem reaģēšanai krīzes situācijās saskaņā ar 3. pantu. Nevalstiskie dalībnieki apguva 44 % no SI budžeta, bet ANO saime – 42 %. ANO būtiskā loma ir skaidrojama ar nestabilo vidi, kurā darbojas SI, – ANO struktūras bieži vien ir starp tām nedaudzajām, kurām ir nodrošināta

¹² Tiesiskā un finansiālā atbildība par ES līdzekļu izlietojumu, tostarp pilnvaras attiecīgā gadījumā parakstīt vai grozīt līgumus, pāriet no Eiropas Komisijas galvenās mītnes uz attiecīgajām ES delegācijām.

noturīga klātbūtne attiecīgajā valstī, lai varētu ātri reaģēt, izmantojot to stabilos vietējos tīklus. Trešo valstu valdību izmantotā budžeta apjoms 2011. gadā pieauga līdz 5 % (salīdzinājumā ar 3 % iepriekšējā gadā). Tomēr pasākumu skaita ziņā lielāko daļu SI projektu pārvalda starptautiskās un vietējās NVO.

7. PALĪDZĪBA STABILAS SADARBĪBAS APSTĀKĻOS (SI REGULAS 4. PANTS)

Gada programmu sagatavošanu un palīdzības pārvaldību stabilas sadarbības apstākļos saskaņā ar 4. pantu nodrošina Komisija. SI 2011. gada rīcības programmas pieņēma saskaņā ar šādu grafiku: 4. panta 1. punkta jomā (drošības un citi draudi likumībai un kārtībai) 2011. gada septembrī, 4. panta 2. punkta jomā (riska mazināšana saistībā ar ķīmiskiem, bioloģiskiem, radioloģiskiem un kodolmateriāliem) 2011. gada oktobrī un 4. panta 3. punkta jomā (pirmskrīzes un pēckrīzes kapacitātes veidošana) 2011. gada jūnijā. Sīka jaunākā informācija par 4. panta 1., 2. un 3. punkta pasākumu īstenošanu ir sniegta šim gada ziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu II darba dokumentā.

7.1. Draudi drošībai un drošumam (SI regulas 4. panta 1. punkts)

Programmas, ko, pastāvīgi apspriežoties ar atbalsta saņēmējvalstīm, izstrādā saistībā ar starpreģionāliem apdraudējumiem, ir vērstas uz kapacitātes veidošanu. Parasti drošības kapacitāte vispirms tiek nostiprināta valsts, tad reģionālā un galu galā – starpreģionālā līmenī. Īstenojot individualizētu pieeju, tiek apzinātas reģiona galvenās valstis un nostiprināta vietējo tiesībsardzības un drošības vienību kapacitāte, izveidojot vai pastiprinot specializētas starpiestāžu vienības. Tad tiek noteiktas reģionālās koordinācijas funkcijas, pēc iespējas izmantojot esošās struktūras, lai veicinātu reģionālo un starpreģionālo sadarbību. Informācijas apmaiņu veicina, izmantojot reģionālās informācijas sistēmas. Sadarbība aptver dažādas jomas: nelegālās tirdzniecības un organizētās noziedzības apkarošana kokaīna un heroīna tirdzniecības maršrutos, šaujammieroču un sprāgstvielu nelegālā tirdzniecība, jūras satiksmes drošības uzlabošana kritiskajos jūras maršrutos un kapacitātes veidošana terorisma skartos reģionos.

Iepriekš minētajās jomās veiktajiem pasākumiem 2011. gadā tika asignēti 30 miljoni euro, kopumā izmaksājot aptuveni 9,2 miljonus euro. Līdz 2011. gada beigām, izmantojot EAI¹³, darbā bija pieņemti vairāk nekā 100 eksperti no specializētām valsts vai daļēji valsts finansētām organizācijām ES dalībvalstīs, apvienojot spēkus, lai dalītos īpašajās zināšanās un pieredzē, sniedzot tehnisku ieguldījumu SI pasākumu noteikšanā un konkrētajā plānošanā. Tas ietvēra 2012. gada rīcības programmu un pilnvērtīgas īstenošanas sagatavošanu iepriekšējās gada rīcības programmās noteiktajiem pasākumiem. Turpmāk minētas attiecīgās jomas.

- Kaboverdē un Senegālā 2011. gadā tika izveidotas pirmās divas kopīgās operatīvās grupas pārtveršanas operācijām lidostās, atbalstot **organizētās noziedzības apkarošanu kokaīna tirdzniecības maršrutā** (40 valstis, 6 miljoni euro 2011. gadā no 19 miljoniem euro). 22 lidostās īstenoja nedēļu ilgu operāciju “COCAIR”, kuras rezultātā konfiscēja ievērojamu daudzumu narkotiku.

¹³ Ekspertu atbalsta instruments, ar ko piesaista speciālistus no Eiropas Savienības valsts organizācijām vai valsts daļēji finansētām organizācijām. Kopš 2008. gada 17 dalībvalstu eksperti no apmēram 60 organizācijām ir organizējuši vairāk nekā 100 misijas.

- Desmit valstīs, tostarp Irānā, Pakistānā un Afganistānā, turpinājās darbs, lai sniegtu atbalstu **organizētās noziedzības apkarošanai heroīna tirdzniecības maršrutā**.
- **Kritisko jūras maršrutu** programma ar 14,5 miljonu euro budžetu (4,5 miljoni euro 2011. gadā) aptver 17 Indijas okeāna rietumu daļas, Dienvidaustrumāzijas un Gvinejas līča piekrastes valstis. Ar šo programmu stiprina piekrastes valstu informācijas apmaiņas kapacitāti un tiesībsardzības funkcijas, lai apkarotu jūras pirātismu un bruņotas laupīšanas un tādējādi uzlabotu jūras satiksmes drošību.
- Tiek īstenoti vairāki **terorisma novēršanas un apkarošanas** projekti, kas dod ieguldījumu terorisma apkarošanas darbā pasaulē, ieskaitot ANO stratēģijas īstenošanu. Sāhelā ir parakstīts terorisma apkarošanas līgums par 6,7 miljoniem euro, lai uzlabotu informācijas apmaiņas kapacitāti, paredzētu teroristu uzbrukumus un reaģētu uz tiem gan operatīvā, gan tiesas iestāžu līmenī. Ar Pakistānu notiek sadarbība, lai uzlabotu Pendžabas krimināltiesību sistēmu. Dienvidaustrumāzijā SI ir iesaistīts ES un *UNODC* kopīgajā terorisma apkarošanas iniciatīvā.
- **Kibernoziedzība** ir samērā jauna esošo globālo un starpreģionālo apdraudējumu izpausme – šos apdraudējumus vairs nav iespējams efektīvi risināt, nepievēršoties to datorvides dimensijai (asignēti 3 miljoni euro, lai stiprinātu tiesībsardzības, tiesu un civilo iestāžu kapacitāti un veicinātu pievienošanu tā sauktajai Budapeštas konvencijai un tās īstenošanu). Tā kā vairums kritiskās infrastruktūras vadības sistēmu ir pieslēgtas tīklam, kiberuzbrukums svarīgiem informācijas un komunikāciju tehnoloģiju tīkliem vai nozīmīgs netīšs to darbības pārtraukums var potenciāli radīt milzīgas destabilizējošas sekas. Ņemot vērā šo kontekstu, SI ietvaros tiks risināti **kiberdrošības** jautājumi (asignēti 1,5 miljoni euro starpreģionu sadarbībai un starptautisko standartu īstenošanai risku apzināšanas, neaizsargātības analīzes, sagatavotības ārkārtas situācijām, trauksmes gatavības un seku pārvarēšanas jomās).
- **Viltotās zāles** rada nopietnu risku sabiedrības veselības un drošības jomā, jo tajās parasti izmanto sastāvdaļas, kas ir nekvalitatīvas, nepareizi dozētas vai vienkārši neefektīvas, turklāt dažos gadījumos var pat būt toksiskas. Kaut arī šī ir globāla mēroga problēma, riskam īpaši pakļautas ir jaunattīstības valstis (asignēti 5 miljoni euro, lai stiprinātu tiesisko regulējumu – galvenokārt Medicīnisko noziegumu konvencijas ietvaros – un kapacitāti aizdomīgo zāļu atklāšanas un analīzes jomā un policijas izmeklēšanas un krimināltiesību jomā, lai sagrautu un likvidētu globālus noziedzīgos tīklus).
- Lai veicinātu spēju novērst, apkarot un kontrolēt **kājniestu ieroču un vieglo ieroču (SALW) nelegālu tirdzniecību**, ES turpināja atbalstīt starptautisko protokolu un konvenciju koordināciju un īstenošanu Subsahāras Āfrikā, Dienvidamerikā un Centrālamerikā (2011. gadā: 7,3 miljoni euro 41 valstī).
- Saistībā ar SI ilgtermiņa plānošanu un (1. un 2. prioritātes) programmu un projektu īstenošanu (2,5 miljoni euro saskaņā ar 2011. gada rīcības programmu) ES dalībvalstu struktūras 2011. gadā turpināja nodrošināt speciālās zināšanas un gūt labumu no sinerģijas efekta, izmantojot **Ekspertu atbalsta instrumentu (EAI)**, kura ietvaros kopš 2008. gada ir organizēts vairāk nekā 100 misiju.

7.2. Riska mazināšana saistībā ar ķīmiskiem, bioloģiskiem, radioloģiskiem un kodolmateriāliem (CBRN) (SI regulas 4. panta 2. punkts)

Vēsturiski darbības vairumā šo jomu ir bijušas vērstas uz bijušo Padomju Savienību. 2010. gadā tika īstenoti centieni programmas darbību ģeogrāfiskā tvēruma paplašināšanai. Tagad ir ietverts arī Vidusjūras baseins, Tuvie Austrumi, Dienvidaustrumāzija, Vidusāzija, Dienvidkaukāzs un Āfrika. Kopējais jauniesaistīto valstu skaits papildus bijušās Padomju Savienības valstīm ir apmēram 40.

CBRN programma attiecas uz nejausi, dabiski vai ļaunprātīgi radušos *CBRN* problēmu riskiem, un tās mērķis ir uzlabot drošuma un drošības kultūru, izplatot paraugpraksi un paaugstinot vispārējo drošības un drošuma izpratnes līmeni. Līdz 2010. gadam dažādu jomu jautājumus risināja atsevišķi¹⁴. Sākot no 2010. gada, ES visā pasaulē instrumenta ietvaros veido ***CBRN* “izcilības centrus”**, pakāpeniski nodrošinot vienotu un integrētu platformu pasākumiem visās jomās (robežu uzraudzība/nelegālā tirdzniecība, eksporta kontrole, bioloģiskais drošums un bioloģiskā drošība utt.). Šo izcilības centru mērķis ir stiprināt *CBRN* risku mazināšanas politiku, izstrādājot speciāli pielāgotu palīdzības pasākumu kopumu (19 pasākumi piecos reģionos, 21,5 miljoni euro 2011. gadā). Šie centri būs nozīmīgs instruments, kas dos iespēju pilnveidot kapacitāti, izstrādāt saskaņotu reģionālo politiku un šajā jomā nostiprināt sadarbību saistībā ar valsts un reģionālo kapacitāti. 2011. gadā ES izveidoja izcilības centrus Dienvidaustrumāzijā (Filipīnās), Eiropas dienvidaustrumiem/Dienvidkaukāzam/Ukrainai (Gruzijā), Ziemeļāfrikā (Alžīrijā), Atlantijas okeāna piekrastē (Marokā) un Tuvajos Austrumos (Jordānijā). Pirmie pieci vietējo izcilības centru reģionālie sekretariāti darbu sāka 2011. gada nogalē. Turklāt ir nodibināti kontakti ar Vidusāziju, Persijas līča sadarbības padomes valstīm un Subsahāras Āfriku.

Turpmāk minētas citas atbalstāmās jomas.

- Attiecībā uz **palīdzību un sadarbību divējāda lietojuma preču eksporta kontroles** jomā ar vairāk nekā 28 valstīm visā pasaulē tika sekmīgi īstenotas attiecīgās programmas. Tika nostiprināta sadarbība ar ASV eksporta kontroles sistēmu *EXBS*.
- Lai **uzlabotu drošumu un drošību saistībā ar bioloģiskiem apdraudējumiem**, tika veikti vairāki iekārtu drošības pasākumi dažādās Vidusāzijas, Kaukāza un Āfrikas valstīs (3,5 miljoni euro 2011. gadā). Kopā ar Eiropas Slimību profilakses centru tika uzsākta veselības programma, kas attiecas uz 17 ārpussavienības valstīm (3 miljoni euro 2010. gada beigās).
- **Daudzpusējo kodolenerģijas nodrošinājuma garantiju (MNA) iniciatīvu atbalstam** ir parakstīts līgums ar SAEA, lai dotu ieguldījumu mazbagātināta urāna bankā kodolenerģijas izmantošanai (10 miljoni euro 2011. gadā). Šī SAEA piederošā un tās pārvaldībā esošā banka piegādās drošu kodoldegvielu valstīm, kuras ievieš civilās kodolprogrammas, tādējādi ierobežojot saistītos kodolieroču izplatīšanas riskus.
- Ar specializēto centru *STCU* un *ISTC* palīdzību Kijevā un Maskavā turpinājās **atbalsts ieroču jomā iepriekš strādājušo zinātnieku un inženieru**, kuri nāk no bijušās Padomju Savienības valstīm, **pārkvalifikācijai un alternatīvai nodarbināšanai**. Irākā turpinājās darbības, kurās bijušos ieroču jomas zinātniekus

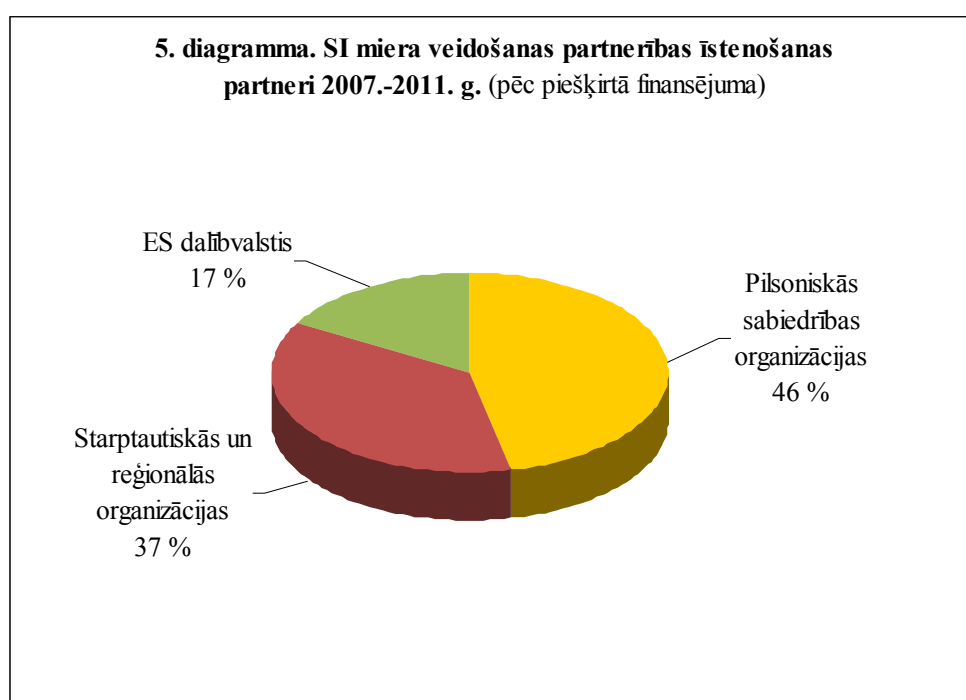
¹⁴ Piemēram, attiecībā uz divējāda lietojuma preču eksporta kontroli, nelegālo tirdzniecību, ieroču jomā iepriekš strādājušo zinātnieku pārorientēšanu, drošības un drošuma kultūru.

iesaista vispusīgos kodoliekārtu ekspluatācijas pārtraukšanas, demontāžas un atsārņošanas pasākumos.

- Turpinās cīņa pret **CBRN materiālu nelegālu tirdzniecību un krāpniecisku finanšu praksi**, īstenojot pasākumus Vidusāzijā, Dienvidaustrumāzijā un Ziemeļāfrikā. Ar SAEA ir parakstīts līgums, lai dotu ieguldījumu jaunas Kodolmateriālu laboratorijas izveidē, ko izmantos SAEA Aizsargpasākumu analīzes dienests, kas atrodas Zeibersdorfā, Austrijā (5 miljoni euro 2011. gadā).

7.3. Pirmskrīzes un pēckrīzes kapacitātes veidošana (SI regulas 4. panta 3. punkts)

2011. gada rīcības programma¹⁵ ietvēra astoņus tematiski organizētus pasākumus **SI Miera veidošanas partnerības (PbP)** ietvaros. Šajā partnerībā pilsoniskās sabiedrības organizācijas, reģionālās un starptautiskās organizācijas un ES dalībvalstis veido pirmskrīzes un pēckrīzes reaģēšanas kapacitāti (skatīt 5. diagrammu).

Visa gada garumā ar daudziem īstenojamiem pasākumiem tika atbalstīts EĀDD darbs krīžu pārvarēšanas/reaģēšanas un konfliktu novēršanas jomā, īpaši attiecībā uz Krīžu pārvarēšanas padomes un jaunizveidotās Konfliktu novēršanas grupas prioritātēm. Šā atbalsta ietvaros pilsoniskās sabiedrības organizācijas sniedza savu ieguldījumu par konfliktu analīzi un tika nodrošināta augsta līmeņa vietējā informācija un speciālās zināšanas par agrīno brīdināšanu un konfliktu novēršanu, ievērojot Padomes 2011. gada jūnija secinājumus¹⁶. Dažus no galvenajiem panākumiem 2011. gadā ilustrē turpmāk minētie piemēri.

- **Dialogs ar pilsonisko sabiedrību un vietējo nevalstisko dalībnieku kapacitātes veidošana.** Pilsoniskās sabiedrības dialoga tīklā¹⁷, kas ir forums dialogam starp ES

¹⁵ Minēto 2011. gada rīcības programmu Eiropas Komisija pieņēma 2011. gada 30. jūnijā (http://www.eeas.europa.eu/ifs/docs/c_2011_4451_en.pdf).

¹⁶ Padomes secinājumi par konfliktu novēršanu, Ārlietu padomes 3101. sanāksme Luksemburgā 2011. gada 20. jūnijā.

¹⁷ Pilsoniskās sabiedrības dialoga tīklu vada Eiropas Miera veidošanas koordinācijas birojs (EPLO).

un nevalstiskajiem dalībniekiem par miera veidošanas jautājumiem, notika 13 sanāksmes par tematiskiem jautājumiem (piemēram, konfliktu novēršana un agrīnā brīdināšana, drošības sektora reforma un sievietes, miers un drošība) un jautājumiem, kas attiecas uz konkrētām valstīm vai konfliktiem (piemēram, sanāksmes par *MENA*¹⁸ reģionu, Kotdivuāru, Svētās pretošanās armiju), lai sniegtu ieguldījumu ES politikas veidošanas procesos.

- **Kapacitātes** veidošanai **vietējā līmenī** sešās valstīs tika sākti 12 pilsoniskās sabiedrības projekti par starpniecību un dialogu, cilvēku drošību un sieviešu lomu. Agrīnās brīdināšanas jomā tika veikts pasākums ar mērķi veidot kopīgu izpratni par riska faktoriem, kas nosaka nestabilu situāciju izvēršanos konfliktā, un par iespējamiem pasākumiem tā novēršanai.
- **Starpniecība un dialogs.** ES sniedza atbalstu Starpniecības ekspertu pastāvīgajai komandai, kas darbojas ANO Politisko lietu departamenta Starpniecības atbalsta dienesta (*MSU*) pakļautībā, lai ātri nodrošinātu zināšanas par starpniecību ANO, ES dalībvalstīm un citām starptautiskām, reģionālām un apakšreģionu organizācijām. Divi *MSU* eksperti, ko finansēja ES, piedalījās 16 misijās astoņās valstīs¹⁹. Kenijā tika īstenots SI pasākums ar mērķi risināt 2007. gadā notikušās pēcvēlēšanu vardarbības pamatcēloņus²⁰, un tas palīdzēja stiprināt nevalstisko dalībnieku spēju mazināt kopienu konfliktus.
- **Dabas resursi un vajadzību novērtēšana pēc konfliktiem un katastrofām (*PCNA/DPNA*).** ANO *MSU* dabas resursu un konfliktu eksperti sadarbojās, lai sagatavotu padziļinātus izpētes materiālus par Nīlas baseinu un konfliktiem par zemi, kuros iesaistīti Čīles un Panamas pirmiedzīvotāji, kā arī palīdzēja valstu dialogu sagatavošanas darbībās *MENA* reģionā. Izmantojot ES un ANO Partnerību konfliktu novēršanas un zemes un dabas resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas jomā, tika sagatavotas praktiskas nostādnes par zemi, ieguves nozari, vides resursu ierobežotību un kapacitātes attīstīšanu. Pamatojoties uz ES, ANO un PB partnerību *PCNA/DPNA* jomā, *UNDOCO*²¹ izstrādāja internetā lietojamus rīkus novērtējuma misiju ekspertiem. Programmas ietvaros izstrādāja arī kopīgas mācību/informācijas programmas – 170 darbinieki no partneru un citām daudzpusējām organizācijām piedalījās ievadapmācībā, bet 73 eksperti piedalījās padziļinātajā programmā.
- **Miera veidošana un cilvēktiesības, īpaši pievēršoties jauniešiem un sievietēm.** Trijos Bosnijas un Hercegovinas reģionos īstenoja plašu pasākumu kopumu projektā “Jaunatne – par mieru”²², kas ietvēra jauniešu organizāciju nostiprināšanu un mācību dienas par miera veidošanu un kopienu attīstību.
- **Kongo Demokrātiskajā Republikā** tika sniegts atbalsts sieviešu tiesību aktīvistiem, lai piedalītos izmeklēšanā par masveida izvarošanas gadījumiem Fizi, kuros vainojami valsts bruņotie spēki (*FARDC*). Tika panākts, ka īpaša mobila izvarošanas noziegumu tiesa pirmo reizi notiesā *FARDC* komandieri. Līdzīgi spriedumi tika

¹⁸ Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas valstis.

¹⁹ Tostarp Jordānijā (atbalstot *UNAMI*), Kazahstānā (atbalstot *UNRCCA* saistībā ar jautājumiem, kas skar Arāla jūras baseina reģionu), Kenijā (Nairobi strādājot pie Somālijas jautājumiem), Kirgizstānā (atbalstot Kirgizstānas valdību valsts konfliktu novēršanas programmas izstrādē) un Katarā (atbalstot Darfūras miera sarunas).

²⁰ Pasākumu “Nevalstisko dalībnieku spēju stiprināšana novērst un risināt konfliktus Kenijas teritorijās, kuras skāra pēcvēlēšanu vardarbība” vadīja *Konrad Adenauer Stiftung e.V.*

²¹ ANO Attīstības operāciju koordinācijas birojs (*DOCO*).

²² Šo pasākumu vadīja *Care International*.

pasludināti Kalehes un Maniemas apkaimē. Publiski informēšanas pasākumi deva iespēju vairāk nekā 1000 sievietēm uzzināt par ANO Drošības padomes rezolūciju Nr. 1325, tādējādi ievērojami palielinot sieviešu dalību politikā un politisko ietekmi attiecīgajās jomās²³.

- **Sadarbība ar reģionālām organizācijām.** Pie Arābu valstu līgas Ģenerālsekretariāta (*SGLAS*) tika izveidots krīzes situāciju operatīvās reaģēšanas centrs, un patlaban tiek īstenota intensīva mācību programma *SGLAS* darbiniekiem, kuri darbojas agrīnās brīdināšanas, krīžu analīzes un krīžu pārvarēšanas jomā. Šis projekts ir devis iespēju veicināt EĀDD un *SGLAS* regulāru un aktīvu saziņu par dažādām krīzes situācijām un citiem ES un *LAS* interešu lokā esošiem jautājumiem.
- **Starptautiskais dialogs par miera veidošanu un valsts veidošanu.** ES kopš 2009. gada atbalsta ESAO vadīto dialogu²⁴ un, konkrētāk, 2011. gadā atbalstīja sekretariāta un četru dialoga darba grupu darbu, kā arī starptautisko sanāksmju organizēšanu. Monroviā 2011. gada jūnijā notikušajā sanāksmē tika panākta vienošanās par galīgajiem zinību produktiem un apspriests starptautiskā rīcības plāna projekts, ar ko nāca klajā 2011. gada decembrī Pusanā notikušajā ceturtajā Augsta līmeņa forumā par palīdzības efektivitāti.
- Nepālā, Ugandā un KDR tika īstenots starpiestāžu projekts par **miera veidošanas** pasākumu izstrādi, **uzraudzību un novērtēšanu**. Šajā projektā ar paraugpraksi apmainījās 21 organizācija, tostarp starptautiskas NVO, vietējā pilsoniskā sabiedrība un valsts struktūras.
- **Sadarbība ar ES dalībvalstīm.** Tiek īstenota SI līdzfinansēta divgadu programma “Eiropas jaunā mācību iniciatīva krīžu civilās pārvarēšanas jomā” (*ENTRi*) ar mērķi nostiprināt spējas darbiniekiem, kuri tiek norīkoti strādāt starptautiskās krīžu civilās pārvarēšanas misijās, līdztekus veicinot partneru pieejas savietojamību un saskaņošanu mācību jomā. Pirmajā darbības gadā *ENTRi* konsorcijs, ko veido 13 ES dalībvalstu mācību pakalpojumu sniedzēji, organizēja 17 kursus (gan vērstus uz sagatavošanos misijai, gan specializācijas kursus), kuros piedalījās 340 eksperti no 49 valstīm.

8. SECINĀJUMS

SI pasākumi, kas īstenoti 2011. gadā un papildina citus ES pasākumus saskaņā ar reģionāliem un tematiskiem attīstības instrumentiem, humānās palīdzības pasākumus un KDAP misijas, ir devuši būtisku ieguldījumu ES darbā, kas vērsts uz konfliktu novēršanu, miera saglabāšanu, reaģēšanu uz krīzēm un starptautiskās drošības nostiprināšanu atbilstoši Līguma par Eiropas Savienību 21. pantam. Stabilitātes instruments savā piektajā darbības gadā ar budžetu, kas no 139 miljoniem euro 2007. gadā ir vairāk nekā divkārtšojies, **2011. gadā** sasniedzot **282 miljonus euro**, ir pierādījis savu robustumu un spēju palīdzēt nodrošināt ātru un dinamisku ES reakciju uz visdažādākajām problēmām visā pasaulē. 2011. gadā risināmo jautājumu vidū cita starpā bija Arābu pavasara ietekme Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionā, kā arī arvien sarežģītākā situācija Āfrikas Raga reģionā.

²³ “Afganistānas, Kongo Demokrātiskās Republikas un Libērijas sieviešu politiskā dalība miera un drošības politikā”.

²⁴ ESAO Starptautiskais tīkls konfliktu un nestabilitātes jautājumos (*INCAF*).

SI briedumu apliecina 2011. gada jūlijā publicētā neatkarīga konsultāciju biroja sagatavotā Stabilitātes instrumenta vispārējā programmu novērtējuma ziņojuma secinājumi. Šajā ziņojumā, kas aptver periodu kopš instrumenta izveides, sniegts šāds kopsavilkuma vērtējums: **“SI ir devis ievērojamu ieguldījumu ES krīžu novēršanas un sagatavotības pasākumu vispārējās piemērotības, efektivitātes un lietderības uzlabošanā”**. Secināts, ka **“SI būtiski veicina ES miera, drošības un attīstības vispārējās sistēmas saskaņotību, kā arī mieru un stabilitāti pasaulē. Šajā ziņā izšķirīgs faktors ir SI pierādītā spēja ātri, piemērotajā brīdī un katalizējoši reaģēt krīzes situācijās”**²⁵.

²⁵

International Conflict and Security Consulting “Evaluation of the Crisis Response and Preparedness Components of the European Union’s Instrument for Stability”, 2011. gada jūlijs.